

Samtiden

Erövrar

Konsten

**Ett samtal mellan
konstnärerna
Ulrika Wärmling,
Cajsa von Zeipel
& Katrin Ingelstedt,
intendent Västerås
konstmuseum.**

Samtiden Erövrar Konsten

I konstnärerna Ulrika Wärmlings (f. 1970) och Cajsa von Zeipels (f.1983) konst finner man lika många likheter som olikheter. De började båda sin bana på Kungliga Konsthögskolan i Stockholm och delar intresset för populärkultur och betraktarens blick på konsten. Men även om deras målningar och skulpturer kan tyckas undersöka en liknande tematik, samtida ungdomskultur, visar det sig att Wärmling och von Zeipel har olika förhållningssätt till sina motiv. Inför utställningen Ulrika Wärmling/Cajsa von Zeipel på Västerås konstmuseum, mötte Katrin Ingelstedt, intendent, konstnärerna i ett samtal där de berättar om sina processer och de tankar som ligger bakom konstverken.

Det första som slår mig när jag ser på era verk är de starka personskildringarna. Vad är det för figurer som publiken möter i era verk?

Cajsa von Zeipel:

Jag jobbar nästan uteslutande med tjejer, ofta en ung flicka i tonåren som börjar få mer attityd och vågar ta för sig. Anledningen att jag valde den här typen av ung kropp som grund till skulpturerna beror mycket på att det var den kroppen som fannstillgänglig när jag började arbeta med skulptur. Då använde jag de inspirationskällor som fanns närmast: mig själv och min tjejkompis. Till en början var det

helt omedvetna val, men objektet som växte fram var en ung tjej, rökandes och stirrande ut i intet. Det var något i den här karaktären som intresserade mig, jag ville utveckla henne, blanda in fler av mina egna attribut och hitta fler sammanhang för henne. En aspekt som tidigt intresserade mig mycket var blicken: synen på tjejen, synen på objektet. Ett annat viktigt element är gruppdynamiken mellan de olika karaktärerna, hur de samspelar med varandra i olika situationer. Ofta finner man ett starkt bekräftelsebehov och en konkurrens mellan individerna.

Ulrika Wärmling:

I mina målningar använder jag mig av representanter för Lolitakulturen för att synliggöra samhällsfenomen i vår samtid som intresserar mig. Ett sådant fenomen är t ex hur man kan klä sig till ett kön. Det blir väldigt visuellt tydligt inom Lolitakulturen där det redan finns en färdig "mall" om man som kille vill klä sig till tjej. Inom Lolitakulturen är det så mycket enklare att bara köpa en klänning och bli en manlig Lolita. Eller om man som tjej t ex vill klä sig som en 1800-tals pojke. Eftersom man på ett så medvetet sätt klär sig på ett annat sätt än det gängse, blir det mer givet att man väljer stil och identitet på ett helt annat sätt än i det övriga samhället. Figureerna i mina verk är inte mina egna vänner, utan jag söker upp personer som jag vill porträttera. Ofta de som utmärker sig på något sätt, de som anordnar Lolitaträffar eller är moderatorer för de internetforum som finns. Eftersom jag har arbetat med samma subkultur under en relativt lång period, har mina målningar blivit ett sorts arkiv som dokumenterar subkulturens utveckling från mitten av 2000-talet fram till idag.

Kläderna och stilen verkar ha en stor betydelse för personerna

inom Lolitakulturen. De blir ett verktyg för att förändra sin identitet. Har även dina skulpturers kläder och stil en funktion, Cajsa?

Cajsa:

Jag jobbar alltid med att försöka hitta gränsen där jag visar så mycket kropp som möjligt utan att det blir vulgärt eller utsatt. Mitt intresse för figurernas anatomi gör dem avklädda, men jag strävar mot en nivå där skulpturen kan försvara sig själv mot en snuskig blick. Det finns inte samma respekt för klädkoderna hos mig som hos Ulrika, utan jag använder dem för att uppnå likhet eller en relation till något annat, något yttre sammanhang. Ofta använder jag en viss stil för att få till en form som funkar i just det sammanhanget. I min examensutställning från Konsthögskolan där vi installerade våra verk i Konstakademiens lokaler i Stockholm, kände jag direkt att jag var tvungen att reagera mot den höga Nikeskulpturen som stod i entrén. Min lösning var att göra en hög stripstäng, inte för att jag är särskilt intresserad av stripteasekulturen, utan för att få till höjden och en kamp mellan skulpturerna. Vissa attribut är däremot väldigt viktiga, såsom de återkommande höga platåskorna. Jag har alltid identifierat längd som status och väljer själv skor utifrån höjden på platån och inte de som jag egentligen tycker är snyggast. Jag ogillar att se upp mot folk rent fysiskt.

Ulrika:

Vad spännande, med tanke på dina höga skulpturer! Det här med påklädd och avklädd är intressant. Jag började redan på Konsthögskolan

med att klä på mina tjejer, för att bryta den klassiska manliga blicken på kvinnan inom konsten, dvs kvinnan som ett objekt, som ren natur och utan individuella särdrag. Jag började helt enkelt klä på henne för att ge henne en individualitet, och bakgrundshistoria eftersom kläder och andra attribut berättar vem hon är.

Cajsa:

Ja, den klassiska avbildningen av kvinnor ligger även till grund för mina skulpturer. Kvinnor har avbildats på ett så otroligt tråkigt sätt så länge, att det är viktigt att det finns personer idag som avbildar kvinnor med ett intellekt, en attityd eller en ilska. Till skillnad från Ulrika väljer jag att inte klä på kvinnorna, utan istället visa en bar stjärt, för att man sedan när man vänder sig om, få en jävligt kaxig blick tillbaka. Det finns inget insmickrande i mötet med betraktaren utan snarare en konfrontation.

Men vid första anblick finns det en attraktionskraft i bådas verk. I nakenheten och storleken eller i färgen och formerna...

Cajsa:

Själv tycker jag det är intressant att kunna manipulera blicken och att kunna göra ett attraktivt föreställande objekt. I just nakenheten har man möjligheten att snärja betraktaren som en elak orm, för att i nästa sekund presentera ett annat sammanhang där man sätter i halsen och plötsligt förstår var man är någonstans. Jag har under flera år arbetat efter termen

”jailbait” –ett ord jag blev kär i direkt när jag hörde det. Ordet, som ordagrant kan översättas till ”fängelse-bete”, syftar på en åtråvärd person, oftast kvinnlig, som ännu är väldigt ung. I mina skulpturer översätter jag det till en omedveten sexualitet.

Ulrika:

Det där med att snärja betraktaren kan jag verkligen känna igen mig i. Det använde jag som taktik från början, särskilt i mitt avgångsprojekt om anarkafeminister som jag höll på med fram till 2004. Då var det min strategi att framställa tjejerna på ett sätt så att publiken skulle tycka om dem och för att komma ifrån konfrontationen som fanns mellan gruppen och det övriga samhället då i slutet på 1990-talet och början av 2000-talet. I vissa fall missuppfattas mina verk som att bara handla om yta och gulligt mode, men det korrigerar sig med tiden tänker jag.

Cajsa:

Men jag funderar över dina porträtt och Lolita-kulturen. Min bild av en Lolita är en väldigt ung flicka som lockar till sig manliga snuskblickar. Men är ditt intresse av Lolita kopplad till den klassiska bilden av den unga tjejen som är ut-satt för den typen av sexuell blick?

Ulrika:

Den beskrivningen av Lolita är något som man ofta felaktigt blandar ihop med Lolitakulturen, som har ett helt annat ursprung än den västerländska tolkningen av begreppet. Lolitakulturen kommer från Japan och har inget att göra med den manliga sexuella blicken. Det är vanligt att en västerländsk publik refererar begreppet till t ex Nabokovs roman Lolita eller Stanley Kubricks film Lolita. Men den japanska

Lolitan anspelar istället på en oskuldskraft och hämtar sin estetik från klassiska porslinsdockor och en romantisk bild av europeiskt 1700- och 1800-tal. Det finns inget sexuellt i det japanska begreppet Lolita, utan är precis tvärt om. I Japan är kulturen en motreaktion på ett mer sexualiserat ungdomsmode. I Japan använder man engelska ord på ett lite ungefärligt sätt. Man kan jämföra med hur vi i väst använder japanska och kinesiska tecken. Den ursprungligen engelska eller europeiska termen får sin egen översättning i Japan. Det är antagligen vad som har hänt här, att termen Lolita fick betydelsen ”ung flicka”. Men eftersom mina verk ofta visas i Sverige med en publik som har andra referenser, måste jag ta ansvar för den kontext de visas i. De förknippar kanske bilderna med ett hemmafruideal, kvinnan som superkvinning, pinuppa eller Kubricks ”Lolita”, och då måste jag vara tydligare, eller så får jag acceptera att man misstolkar mina bilder. Min ambition har alltid varit att porträttera dem så avsexualiserat som möjligt, mycket för att jag själv känner ett ansvar mot gruppen att inte förvränga tolkningen av den.

Det framstår som en skillnad i era konstnärskap. Cajsa, du använder dig, och avvärpar den sexualiserande blicken och Ulrika, du försöker undvika att den uppstår.

Cajsa:

Ja, jag kan verkligen fascineras av just den snuskiga blicken. Ibland får jag kommentarer, ofta från män som tror att jag jobbar med mina egna sexuella fantasier. Det kan jag ändå tycka är roande, eftersom jag själv tycker att jag funnit

ett sätt att ge tillbaka och reagera på just den blicken på min egen kvinnliga person, genom skulpturernas attityd och förmåga att returnera blicken. Jag ser till att mina skulpturer klarar en maktkamp mellan betraktaren och objektet. Där känner jag ett ansvar att se till att karaktären klarar den kampen och inte vrider ner blicken. Jag har mött kritik som fokuserar på det kroppsideal jag väljer och åldern som tolkas in i skulpturerna. Mina skulpturer uttrycker en omvänd idé om vad en tjej ska vara: det är en tjej som överhuvudtaget inte är intresserad av att vara totalt politiskt korrekt, har en sexlust och en vilja att visa upp sig. Vissa tror att jag förespråkar ett dåligt ideal eller tycker att jag inte är någon bra förebild, vilket är komiskt eftersom jag aldrig har försökt vara en förebild och verkligheten inte är intresserad av att bli det heller.

Ulrika:

När jag ser dina verk så tänker jag mycket på samtidskultur eller populärkultur. Vilket jag kan tycka saknas mycket i den samtida konsten i Sverige. Man är ofta inte så intresserad av det. Privat är jag väldigt intresserad av populärkultur och saker som händer runt omkring mig. Jag är inte lika intresserad av metakunst, alltså konst som handlar om konstnärliga problem eller den konstnärliga processen, utan upplever det mer intressant att skildra strömningar i samtidskulturen. Och dina verk känns också väldigt samtida, som något man kan hitta i filmer och tidningar...

Cajsa:

Jag har en teori kring varför samtiden står ut så mycket i våra verk: för att vi jobbar med traditionella medier och därför släpar runt en historia av klassiskt måleri och klassisk

skulptur. Tillsätter man något motsatt genom att släppa in en samtida kulturell sörja in i det ålderdomliga klassiska uttrycket blir det en tydlig kollision. Jag är medveten om att det i mina verk finns referenser till en kristen bildkultur eller en kvinnoroll som oftast blir utnyttjad, och där speglas det jag bytt ut och blir starkare med ganska små medel.

Ulrika:

Jag håller med och gillar den teorin, eftersom jag vill att mina verk ska vara lättlästa. Det ska vara ett snabbt möte, sedan kan man fördjupa sig om man vill. Jag är mycket mer inspirerad av hur Lolitor avbildas i japanska Lolitatidningar och av deras "dagens outfit"-bilder än klassiskt porträttmåleri. Det är min konkreta referensvärld. Sedan finns konsten såklart i bakhuvudet genom min konstnärliga utbildning, och att jag så klart gillar konst, men även genom ett naturligt samband mellan den japanska Lolita-estetiken och äldre porträttmåleri, det stela, dockliknande posserandet som finns där.

Cajsa, du arbetar ju ofta med dina skulpturer i grupp och skapar en scen - kan du berätta mer om det?

Cajsa:

Jag kan se att mitt arbete handlar rätt mycket om att ge regi till karaktärerna, och jag har alltid varit intresserad av en rörlighet i berättandet, en process, vilket skulptur som medium på många sätt är motsatsen till. Genom att skapa

en scen har jag möjligheten att infoga skulpturerna i en rörlig handling som väcker frågor om vad som nyss hänt, vad de gör nu och vad som kommer att hända.

Så det finns en tydlig tidsaspekt i dina installationer?

Cajsa:

Ja, absolut. Jag började redan tidigt att tänka på sammanhanget och har utvecklat tekniker för att stärka händelseförlopp i en situation. Till ett tidigare verk, *Messy Minors*, skapade jag även en dialog för att göra situationen och tidsrymden i verket ännu tydligare. En annan aspekt som jag arbetar med är att skapa rörelse och reaktion i skulpturerna, genom att fokusera på blickriktningar och skulpturens poser i förhållande till varandra och till betraktaren.

Och vad har skulpturerna för relation sinsemellan?

Cajsa:

Gångtematiken kommer mycket från mitt eget kompisgäng som varit extremt hopsvetsat och där alla liknade varandra väldigt mycket. Lite som de gäng som Ulrika porträtterar, var vi väldigt uppmärksamma på varandras utseende. Hade någon skaffat ett par nya skor kunde det vara otroligt irriterande även om det var ens

bästa vän, för då visste jag att jag var tvungen att hitta några bättre, lite högre. Genom denna beundran eller konkurrens byggde vi varandra och försökte sinsemellan att hålla en självständig identitet, men man smälte istället ihop till ett gemensamt psyke. Det är en aspekt som jag tänker mycket på när jag jobbar med större scener. Vem hatar vem, eller var ligger ignoreringen? Även om det inte alltid framgår direkt i skulpturerna, så hoppas jag att svaret på dessa frågor sitter någonstans i stämningen.

Ulrika:

Hos Cajsa ser man ju tydligt att det är en grupp, det blir väldigt konkret. Mina målningar sampelar också, även om de hänger på väggarna. I separatutställningar jobbar jag mer specifikt kring en tematik och skapar en scenografi. De olika individerna blir då en enhetlig grupp eftersom de alla passar in i den valda tematiken i utställningen. Ofta lägger jag även till ett interaktivt element i utställningen, som t ex en Lolita-shop eller en blogginstallation.

Jag tänker på ett verk som Västerås konstmuseum har i sin samling, *The Last Picnic with the Family*. Vad är bakgrunden till den målningen, Ulrika?

Ulrika:

Där finns mycket historia bakom just det verket. Man kan kort beskriva målningen som ett porträtt av en "epok" som är på väg att avslutas.

I den svenska Lolitascenen har det funnits olika generationer, personer som kommit och gått och inspirerat andra. Just vid den här tiden hade en grupp vänner som skämtsamt kallade sig själva "familjen" varit initiativtagare till träffar och styrt kulturen på ett positivt sätt. Familjens givna centrum var de två tjejerna i porträttet, "tvillingarna", med deras respektive, som också finns avporträtterade. De var även stildomare som, kanske outtalat, styrde vad som ansågs vara rätt och fel kläd-ramar inom kulturen. Med på bilden finns också deras unga protegé, som de lärde upp innan tjejerna skulle flytta till Japan. Målningen visar den sista dagen innan de flyttar och deras epok som "familjen" inom den svenska Lolitakulturen tog slut. Därefter kom en ny generation som utgick från den unga flickan i bilden som tog över "ledarrollen".

Som ett sista familjeporträtt...

Ulrika:

Ja, innan alla roller och förhållanden förändrades.

Cajsa:

Är det känsligt hur en person upplever din avbildning?

Ulrika:

Eftersom det är tydligt vilka det är som jag målar av, ofta är de även namngivna, så har det känts viktigt för mig att de är med i alla steg och förstår konsekvenserna av mitt arbete som konstnär. Jag är medveten om att jag ibland kanske påverkar mitt studieobjekt för mycket, att det blir för stort för dem att bli så exponerade så att de till och med slutar

med sin stil. Åtminstone kan det kännas så för mig, att det är mitt fel om de slutar. Därför har jag inte velat arbeta med för unga personer. Det ligger något i det man inom sociologin brukar säga: man kan inte observera ett objekt utan att påverka det.

Cajsa, kan du beskriva ett av dina verk, som även det finns med i samlingen på Västerås konstmuseum, Tjejspyan?

Cajsa:

Jag hade tänkt rätt länge på den skulpturen innan jag gjorde den. Det är en scen som är baserad på en situation där jag och min bästa vän precis hade blivit kompisar. Vi var på en fest och jag hade druckit alldeles för mycket. Vi sprang in på toaletten och jag började spy i handfatet. Hon reagerade på en sekund och grabbade tag om mitt hår för att rädda det från spyan. Långt efteråt funderade jag på händelsen och den klassiska bilden av kvinnlig vänskap, när man räddar varandra i en utsatt situation. Tjejen som står upp är världens tuffaste brud, men hon räddade mitt hår, och det ser jag som en väldigt öm och fin reaktion; man räddar manen på den fallna kvinnan. Samtidigt finns det ett dominant drag, en spänning eller osäkerhet där handen inte enbart är hjälpende utan även kan tolkas som den drar i håret.

Ulrika:

Tjejspya känns som ett erkänt begrepp, kommer det någonstans ifrån?

Cajsa:

Haha, nej inte inom konsten kanske, men jag vet att det förekommer i TV-serien Sex and the City...

Aha... Ja, alla referenser till populärkulturen kan ju i bästa fall öppna upp en annan ingång till konsten. Förhoppningsvis lockar er utställning en publik som kanske uppfattar samtidskonst som något svårtillgängligt, men som har full koll på vem Carrie i Sex and the City är.

Stockholm, 30 juli 2013.

**Ulrika Wärmling / Cajsa von Zeipel,
utställning på Västerås konstmuseum
21.9-24.11 2013.**